

Морфологічна будова слова.

Творення слів

*Про значущі частини слова, твірну основу,
способи словотворення та основні орфограми в коренях,
префіксах і суфіксах.*

Будова слова

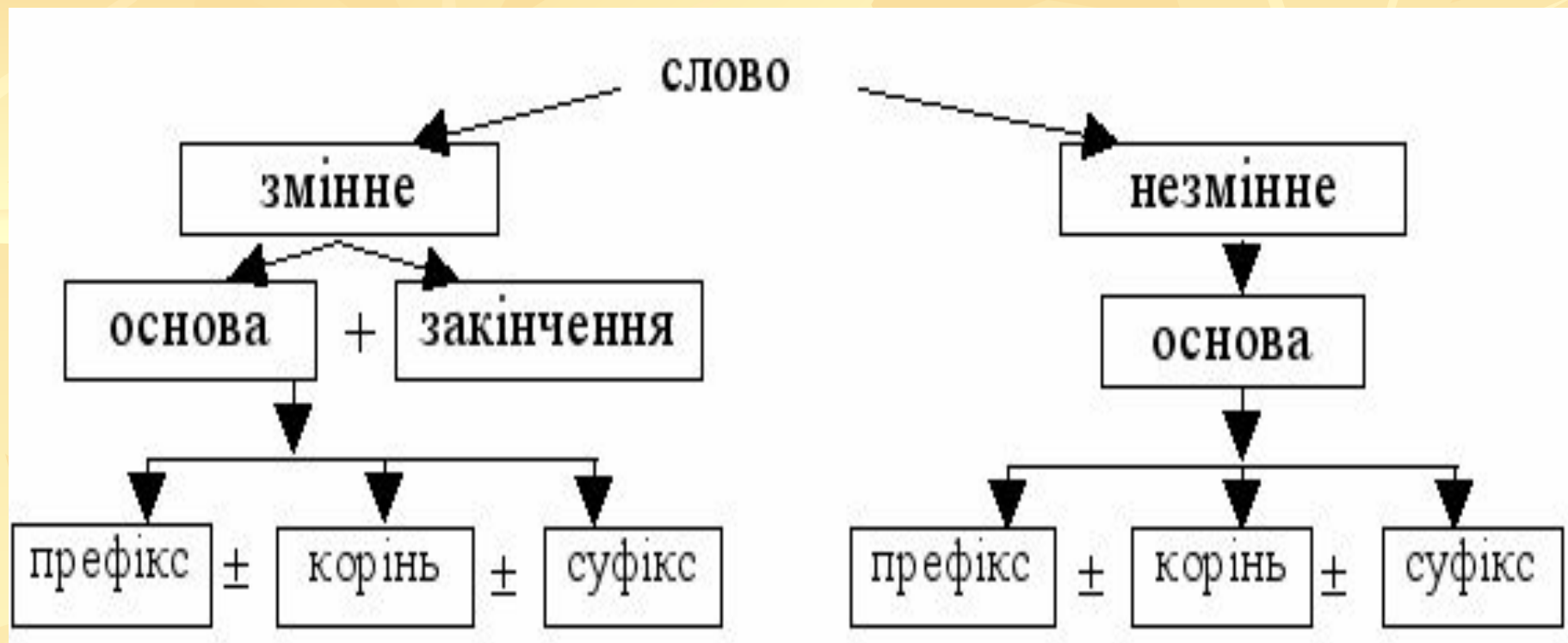
- Слова поділяються на **морфеми** – найменші значущі частини (**корінь**, **префікс**, **суфікс**, **закінчення**). За допомогою префіксів і суфіксів утворюються нові слова та їхні форми, а за допомогою закінчень-лише форми слова.
- Кожна морфема позначається своєю умовною позначкою:

графічне позначення	яку частину слова позначає
┌	основа
˘	корінь
ˆ	суфікс
└	префікс
□	закінчення

ДУБ

ГРИБКИ

ПЕРЕЛІТНИЙ

Корінь

Корінь слова - це головна частина слова, спільна для всіх споріднених слів (*сад- садок - садівник*).

Звуковий склад кореня, як правило, однаковий, але іноді внаслідок чергування звуків він частково змінюється (*воля* → *вільний*, *ход* → *вихід*).

Значення кореня в гнізді споріднених слів уточнюється і конкретизується за допомогою словотворчих *суфіксів* і *префіксів*, які без кореня вживатися не можуть.

Префікс

- **Префікс** (від лат. *prae* - попереду і *fixus* - прикріплений) - це частина слова, що стоїть перед коренем і служить для утворення нових слів чи інших граматичних форм. Словотворчий префікс змінює лексичне значення слова (*друкувати* → *надрукувати*, *глядач* → *наглядач*).
- Формотворчі префікси можуть використовуватись для утворення нових форм слів: *робити* → *доробити* (доконаний вид дієслова), *видатний* → *найвидатніший* (найвищий ступінь порівняння прикметників).

Суфікс

- **Суфікс** (від лат. *sufficus* - прикріплений) - частина слова, що стоїть після кореня і служить для утворення нових слів чи інших граматичних форм:
- *мудрий* + **-ість** → *мудрість*; *гора* + **-ськ** → *гірський*.
- *Формотворчі суфікси використовуються для створення інших граматичних форм, напр., минулого часу дієслова (співати → співа**в**).*

Закінчення

- **Закінчення**- це змінна частина слова, яка стоїть найчастіше в кінці слова, вказуючи на відношення з іншими словами у словосполученні і реченні: *далек(ий), коханн(я)*.
- Закінчення змінює лише форму слова, не змінюючи його лексичного значення: *земл(я), земл(і), земл(ею), на земл(і)*.
- Закінчення може бути *нульовим*, тобто не виражене звуком.

Основа слова

- Частину слова без закінчення називають **основою**. Основа слова може складатися лише з одного кореня (*ліс, пора*), із кореня і суфікса (*гір-ськ(ий)*), із кореня та префікса (*приклад*), префікса, кореня і суфікса (*за-земл-ен(ий)*).
- Усі слова діляться на *слова з непохідними основами* (від них утворюються інші слова) і *слова з похідними основами*.
- **Непохідні основи** мають у своєму складі лише корінь, тому збігаються з ними і не розчленовуються на частини (*чорн(ий)*).
- **Похідні основи**, які мають у своєму складі, крім кореня, ще одну чи більше словотворчих частин (суфікс, префікс, постфікс), розчленовується на частини (*сад-ів-ник*).

! При визначенні кореня треба враховувати чергування звуків.

Наприклад: *Ходити-ходжу-хід* (спільнокореневі слова)

- Основним засобом збагачення словникового складу мови є **словотворення**. При чому нові слова утворюються на основі вже існуючих.
- Основа, від якої твориться нове слово, називається **твірною**. До неї додаються словотворчі суфікси і префікси (афікси). Наприклад:
 1. *Ліс+ов* → *лісовий* (твірна основа *ліс*)
 2. *Лісов(ий)+ик* → *лісовик* (твірна основа *лісов*)

- Основним засобом збагачення словникового складу мови є **словотворення**. При чому нові слова утворюються на основі вже існуючих.

- Основа, від якої твориться нове слово, називається **твірною**. До неї додаються словотворчі суфікси і префікси (афікси). Наприклад:
 1. *Ліс+ов* → *лісовий* (твірна основа *ліс*)
 2. *Лісов(ий)+ик* → *лісовик* (твірна основа *лісов*)